

Ieskats izstādē

ŽURNĀLI LATVIEŠU VALODĀ 100 GADOS

2018. gadā apritēja 250 gadi kopš iznāca pirmais žurnāls latviešu valodā – Latviešu Ārste (1768-1769), kuru izveidoja baltvācu humānisti P.Vilde un J.Lange. Tas tika izdots Igaunijā un sniedza dažādas praktiskas zināšanas un ieteikumus.

Arī pirmo laikrakstu latviešu valodā Latviešu Avīzes (1822-1915) izdeva sveštautieši, vācu mācītāji Jelgavā, tomēr ilgajā pastāvēšanas laikā tas pieradināja latviešus lasīt laikrakstus.

Taču par latviešu nacionālās žurnālistikas sākumu var runāt tikai kopš laikraksta Mājas Viesis (1856-1910) un īpaši kopš Pēterburgas Avīžu (1862-1865) iznākšanas. Šie izdevumi bija cieši saistīti ar latviešu tautas pirmo nacionālās atmodas kustību – jaunlatviešu kustību. Pirmā pasaules kara priekšvakarā latviešu valodā Latvijā iznāca jau 59 periodiskie izdevumi, no kuriem liela daļa bija žurnāli – zinības un rakstniecības mēnešraksts Austrums (1885–1906), ilustrētais literārisks un zinātniskais žurnāls Mājas Viesis Mēnešraksts (1895–1905), žurnāli Rota (1884–1888); Stari (1906–1908 un 1912–1914); Druva (1912–1914) un citi.

Tomēr visražīgākie Latvijas žurnālistikā bija gadi pēc 1918.gada. Latvijas neatkarība deva milzīgu impulsu preses izaugsmei. Brīvībai domai un vārdam bija radītas visplašākās attīstības iespējas, tāpēc arī periodiskie izdevumi, to starp žurnāli, radās cits aiz cita.

Vienīgais žurnāls, kas paspēja iznākt tūdaļ pēc Latvijas proklamēšanas, bija Hermana Enzeliņa (1867-1953) rediģētais Baltijas lauksaimnieku biedrības izdevums Zeme (1910-1919 un 1924-1940).

Pirmais Latvijas brīvvalsts literārais žurnāls ir Augusta Mežsēta 1919.gada rudenī dibinātais Latvijas Rīts, kas vēlāk pārtapa par žurnālu Vaiņags. Tomēr tas bija tikai sākums, jo jau 1920.gadā bija izveidoti vēl 45 žurnāli. Kopējā žurnālu izdevēju aktivitāte bija ļoti liela. Visražīgākais izrādījās 1931.gads, kad nāca klajā 125 žurnāli.

Pavisam laikā līdz 1940.gadam īsāku vai ilgāku laiku iznāca gandrīz 2000 laikrakstu, žurnālu un biļetenu. Plaši attīstījās preses diferenciācijas process – gandrīz katrai lasītāju grupai bija savs periodiskais izdevums. Bez tam, nekad agrāk un arī vēlāk Latvijā neiznāca preses izdevumi desmit valodās. Bez latviešu valodas visvairāk laikrakstu un žurnālu bija vācu, krievu, ebreju (jidiša), poļu, lietuviešu un baltkrievu valodā.

Mainoties dažādām varām Latvijā, mainījās arī izdoto žurnālu tematika, žanriskās intonācijas un saturiskā un iespaiduma kvalitāte. Noteiktai mērķauditorijai bija adresēti specializētie jeb tematiskie žurnāli. Visos laika posmos žurnālu tematiskais loks bija ļoti plašs, tas ļāva savām interesēm atbilstošu izdevumu atrast gan dažādu nozaru speciālistiem, gan cilvēkiem ar visdažādākajiem vaļaspriekiem.

Izstādes 100 žurnāli 100 gados mērķis ir parādīt kaut nelielu daļu no ļoti bagātīgā latviešu valodā gan Latvijā, gan ārzemēs izdotā žurnālu klāsta. Atzīmējot Latvijas valsts simtgadi, ir būtiski pievērst skolēnu, studentu un visu bibliotēkas lietotāju uzmanību ļoti daudzveidīgajam žurnālu krājumam, kas sniedz plašu ieskatu ne tikai mūsu valsts attīstības vēsturē, raksturo tiesisko un sociālo stāvokli, izgaismo humanitāro un eksakto zinātņu jomas, bet arī atspoguļo dažādu sabiedrības slāņu interešu un hobiju daudzveidību.

Izstāde aptver laika posmu no 1918.gada līdz 2018.gadam. Lai uzskatāmāk parādītu žurnālu satura daudzveidību, materiāli tiek iedalīti daudzās tematiskās grupās, piemēram, arhitektūra, audzināšana, bērni un jaunatne, izglītība, kino un teātra māksla, Latvijas Universitāte, lauksaimniecība, literatūra un māksla, medicīna, reliģija, saimnieciskā dzīve, sports, tieslietas, tehnika, transports, tūrisms, vēsture u.c.

100 žurnāli 100 gados, taču tā ir tikai neliela daļa no milzīgā, 100 gados latviešu valodā izdoto žurnālu klāsta.

Izstāde 100 žurnāli 100 gados sniedz plašu ieskatu ne tikai latviešu valodā izdoto žurnālu vēsturē, bet arī visas Latvijas un latviešu tautas vēsturē. Jo, kā raksta mediju eksperte Anda Rožukalne: “Žurnāli palīdz cilvēkiem izjust laiku, kurā viņi dzīvo. Tie ļauj ieskatīties sevī, apdomāt un reflektēt.”

SATURA RĀDĪTĀJS

IZVĒLIES

1. [1918. GADS](#)
2. [AIZKULISES](#)
3. [ARHITEKTŪRA. DIZAINS](#)
4. [BĒRNI. JAUNATNE](#)
5. [BIBLIOTĒKU ZINĀTNE. BIBLIOGRĀFIJA. GRĀMATRŪPNIECĪBA. STENOGRĀFIJA. DABA](#)
6. [EKONOMIKA](#)
7. [FILOZOFIJA. PSIHOLOGIJA. ASTROLOGIJA](#)
8. [GAIDAS. SKAUTI. MAZPULKI](#)
9. [HUMORS](#)
10. [ILUSTRĒTI NEDĒĻAS ŽURNĀLI](#)
11. [IZGLĪTĪBA](#)
12. [JŪRNICĪBA. ZVEJNICĪBA](#)
13. [KOLEKCIONĒŠANA. FILATĒLIJA](#)
14. [KRUSTVĀRDU MĪKLAS](#)
15. [LATVIJAS UNIVERSITĀTE](#)
16. [LAUKSAIMNIECĪBA. MEŽSAIMNIECĪBA](#)
17. [LITERATŪRA](#)
18. [MĀJAS SERVISA ŽURNĀLI \(AMATNIECĪBA. MĀJTURĪBA. ROKDARBI\)](#)
19. [MĀKSLA. MŪZIKA](#)
20. [MEDICĪNA](#)
21. [MILITĀRI SABIEDRISKI ŽURNĀLI](#)
22. [NOZARU ŽURNĀLI](#)
23. [RELIGIJA](#)
24. [SABIEDRISKI POLITISKĀS ZINĀTNES](#)
25. [SIEVIETĒM. MODE](#)
26. [SKOLU ŽURNĀLI](#)
27. [SPORTS. MEDĪBAS. MAKŠĶERĒŠANA](#)
28. [TEĀTRIS. KINO. FOTO](#)
29. [TIESĪBAS. JURISPRUDENCE](#)
30. [TRANSPORTS. SATIKSME. AUTO](#)
31. [TŪRISMS](#)
32. [UNIVERSĀLA SATURA ŽURNĀLI](#)
33. [VĒSTURE. ĢEOGRĀFIJA](#)
34. [VĪRIEŠIEM](#)
35. [ZINĀTNE UN TEHNIKA](#)

ŽURNĀLI LATVIEŠU VALODĀ 100 GADOS GADOS

Esi sveicināta, jaunā Latvija!

“Latvijas zemes, Vidzeme, Kurzeme un Latgale, ir tagad vieno-
tās Latvijas teritorija, uz kuras dzīvojošā nācija ir izveidojusi
augstāko sabiedriskās kopdzīves organizāciju, kādu līdz šim pa-
zīst cilvēces radošais ģēnijs (..).

Latvijas valsts ir dzimusi. Latvijas nacionālais karogs ir pacelts
visas civilizētās pasaules priekšā. Pēc neizmērojamu ciešanu
nakts latviešu tautai aust jauns rīts.

Vivat res publica!

Lai dzīvo Latvija!”

Jaunākās Ziņas, 1918., 19. novembris

“Tas ir noticis. Sapnis piepildījies. Latvija ir dzimusi (..). Pie viņas
šūpuļa vakar stāvēja apvienota latviešu tauta. Tas bija vēstu-
risks brīdis, kuru atminēs laiku laikos, un nākošās paaudzes ap-
skaudīs mūs, kas to piedzīvojām.”

Arturs Bērziņš

Jaunākās Ziņas, 1918., 19. novembris

ŽURNĀLI LATVIEŠU VALODĀ 100 GADOS

1918

“Stiprinot saimnieciskos pamatus, mēs ne uz brīdi neaizmirsīsim Jaunās Latvijas garīgo tēlu. Māksla un zinātne paliks vienmēr mūsu īstā spēka mēraukla. Bez mākslas nav dzīves skaistuma, bez zinātnes nav pamata, uz ko jaunu dzīvi būvēt. Lai jo ātrāki atgrieztu dzimtenē savus svešumā kļīstošos labākos dēlus, krāsim kultūras fondus, kas dos iespēju atkal gaiši uzliesmot svētajai ugunij starp latvju ozoliem. Un kad atkal atskanēs dārgās līgo skaņas mūsu sētās, tad sāpju pilnās atmiņas mums izrādīsies kā tāli murgi, kā šķīstīšanas uguns, caur kuru Liktenis raidījis tautas dvēseli.”

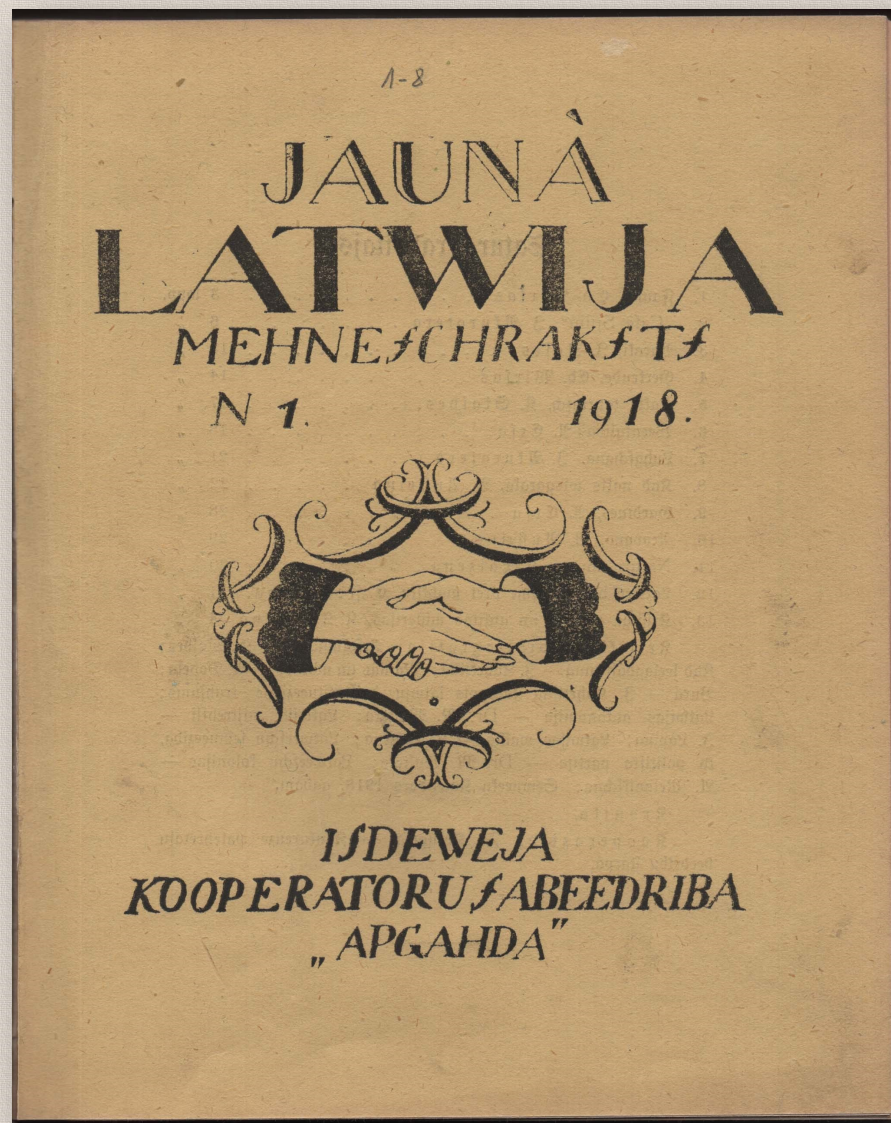
Miervaldis

Jaunā Latvija 1918., 2. [69.-70. lpp.]

“Jaunās Latvijas komplekts nu jau daudz gadu stāv man plauktā, allaž acu priekšā, un varbūt tikai retu mēnesi to nepacilāju un vietām nepalasu. Cik to vēl atmin un pazīst! Un taču man šķiet, ka latviešiem bijis maz tik noskaņotu un tik augstas kvalitātes žurnālu kā šis.”

Johansons.

Rīgas svārki mugurā, 2000., 167. lpp.

Jaunā Latvija – 1918.

Literārs un sabiedriski politisks mēnešraksts.

Izdots un iespiests Valkā, Rīgā.

Redaktors **A. Kroders, K. Skalbe.**

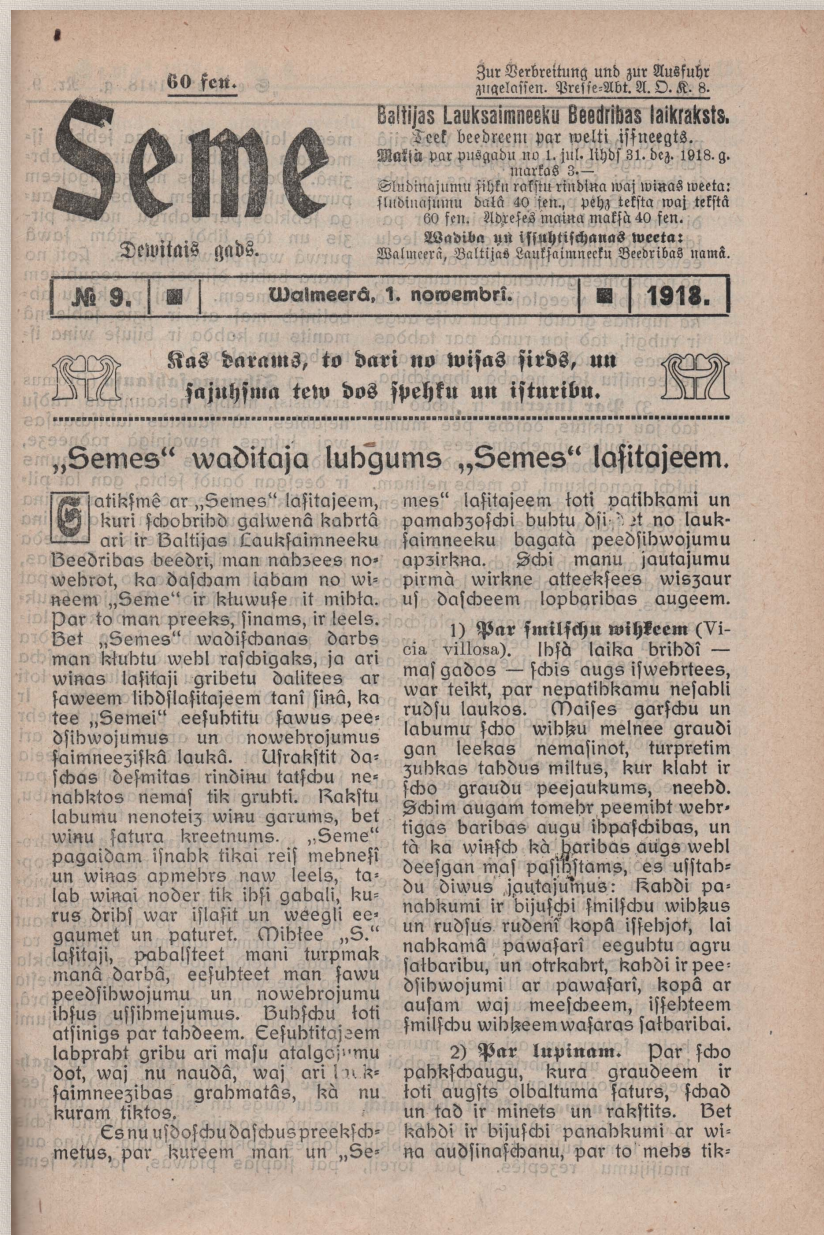
Izdevējs kooperatoru sab-ba “Apgāda”.

“Vienīgais žurnāls, kas paspēja iznākt tūdaļ pēc Latvijas proklamēšanas, bija Hermana Enzeliņa (1867-1953) rediģētais Baltijas Lauksaimnieku biedrības izdevums **Zeme**. Žurnāls iznāca no 1910.g. Valmierā, un tā kārtējais numurs devās pie lasītājiem 1918.g. 1. decembrī.”

R. Treijs.

Latvijas Republikas prese 1918-1940,

R., 1996, 71. lpp.

Zeme – 1910.-1919., 1924.-1940. Baltijas Lauksaimnieku biedrības žurnāls. Iznāca neregulāri. Pēc lielinieku padzišanas, atsāka iznākt no 1919.g. 16. augusta līdz 28. oktobrim. Izdošanu atjaunoja 1924.g.

Izdots un iespiests Valmierā.

Redaktors **H. Enzeliņš.**

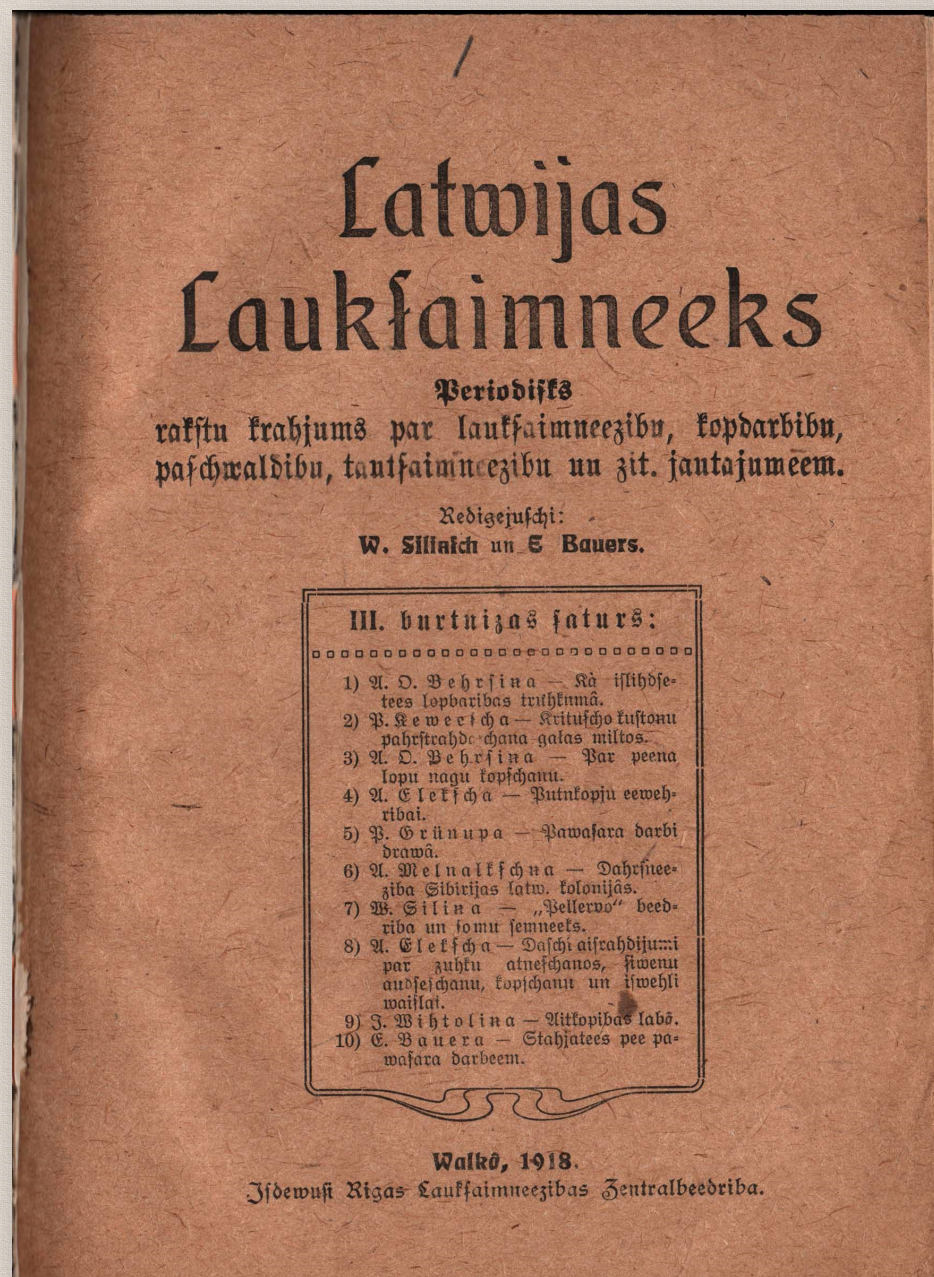
Izdevējs Baltijas lauksaimnieku biedrība.

"Zemniecība! Tavs uzdevums ir pabalstīt mūsu jauno valdību un viņas priekšnieku. Un vislabāk mēs viņu pabalstīsim, ja mēs ar atjaunotu spēku nodosimies ražīgam darbam, kurš tagad tik vajadzīgs, kā vēl jēl nekad.

Bet ar to vien nepietiek, mums visiem jāziedo no saviem līdzekļiem mūsu jaunās valsts uzbūvei, mums jāpiedalās pie iekšēja aizņēnuma, kāds bez šaubām būs jāizlaiž, realizēšanas. Un tagad, kur, kā kara lāsts un sekas, bads un trūkums mūsu zemē rēgojas, mūsu ciešs pienākums nedomāt par sevi vien, bet rūpēties par saviem trūkuma cietējiem līdzilvēkiem, laižot tirgū visu labību un kartupeļus, paturot sev tikai pašu iztikai. Nekādā ziņā mēs nedrīkstam pārspīlētas un nepienācīgas cenas prasīt. Ja nupat izbijušās varas laikā mēs devām piespiesti un ne bez īgnuma sirdī, tad tagad lai to darām ar prieka prātu. Kas tā nedarīs, tas nav cienīgs būt jaunās Latvijas pilsonis."

H. Enzeliņš

Zeme, 1918., Nr. 10, 1.decembris

Latvijas Lauksaimnieks – 1917.-1918.
Žurnāls par lauksaimniecību, kopdarbību, pašvaldību, tautsaimniecību un citiem jautājumiem. Iznāca neregulāri.

Izdots Valkā.

Iespiests Cēsīs, Valmierā, Valkā.

Redaktors V. Silfāiš un E. Bauers.

Izdevējs Rīgas Lauksaimniecības centrālbiedrība.

Iznāca žurnāla "Baltijas Lauksaimnieks" pārtraukuma laikā.

TAURĒTĀJS

N° 5/6 † 1918

Taurētājs – 1916.-1920. Literārisks, sabiedriski politisks un zinātnisks žurnāls. Iznāca neregulāri.

Izdots un iespiests Maskavā un Rīgā.

Redaktors un izdevējs K. Freinbergs.

Savienība

Rakstu un ziņojumu krājums par kopdarbību.

Redaktors: E. Laursons.

Nr. 9.

Novembri

1918. gadā.

Wispahreji raksti.

Jaunā laimētā — jauni peenah-kumi.

Wehl arween muhsu daschadee kooperatiwi, wīnu beedri un waditaji newar aprast ar domani, ka muhsu fainneeziškā dšihwē eestahjees jaunš laimēts, kursch praša wīnu wezo wehrtību pahwehrteschānu un jaunū wehrtības normu peenemšchānu. — Mehš wairs newaram turpinat wezos panehmeenus muhsu fainneeziškajā dšihwē un kopdarbībā; mehš wairs nedrihštām ar nešināschānas un nesaprašchānas azim noraudšitees muhsu apfahrtejā dšihwē uš fainneezišības un kopdarbības notikumeem. Wehl arween mehš nešchām šchaidribā par muhsu kopdarbības mehrtēem un ušde-wumeem; wehl arween nešchām pah-leezinati par wīnas leelo nošhmi; wehl arween neprotām ištū kooperatiwu atschkirt no wīllus kooperatiwa. Muhsu fainneeziškō weenību galwas, tā lauf-fainneeki, rentneeki, graudneeki, kalpi, amatneeki, pilshēneeki un 3. nesin tā lihdfetees gruhstajos fainneeziškōs ap-schānkōs, bet tīkai nedaudži no teem mekš glahbinu kopdarbībā un pašchya-lihdšibā, kamehr leelākā dala preeškch kopdarbības naw isauguši un atlihtijū-tees. Leela dala no muhsu fainneeziškō weenību waditajeem nesin iščkirt kop-darbības eestahdi no kura katra privat-weikala un ušnehnuma. Teem wehl naw ceaudšis jehdšeens par kopdarbību, tee wehl nepahyredeš kopdarbības wīseenu un eespaidu fainneeziškā un šchabedriškā dšihwē. Tā, peemehram, ja kooperatiwis un privatneeks dara weenu un to pašchu

darbu, tad beeschī ween privatneeku wairaf zeeni nekā beedribu, ja ween pehdeja newar šcho darbu darit par lehtaku zenu. Par to neweens nedomā, kahdas buhtu muhsu eonomiškās attee-zišības, ja nebuhtu neweenas beedribas?

Kahda lauffainneezišības beedriba pagahjuščhā pawafari nehma par sehšlam 100% pelnas un pahrdema tās tomehr par 100% lehtaki nekā privatee tirtotaji un tā tureja wīšā apfahrtnē sehīlu zenas tīkai šinamā augšumā. Comehr beedri, dabudami šinat, kahdu pelnu nem beedriba, šipri uštrauzās, jo tad ešot labaki pirkt pee auglotaja un špekulanta. Bet par to neweens nedomaja, ka beedriba, zenas ušturedama šinamā augšumā un atturedama privateekus no pahšchpīhšle-jumeem, jau žaur to ween atnešūji apfahrtnēi dešmiteem tuhštōschū rubhu eetaupijuma; tāpat par to neweens ne-domaja, ka augšā pelna uš sehšlam aprehēinata ar noluhšu glahht beedribu no isputeschānas, šedšot ahrlahrtigos šaudejumus, kuri bija zehlušchees žaur kara laika apschānkēem un furšā mainam! Ja šinamā beedriba nemas nebuhtu darbojusees, tad beedri un apfahrtnē buhtu par sehšlam šamašchajūščhī daudš wairaf un pee tam beedribas wairs nebuhtu, kura samu šwehtigo darbu tagad war turpinat arī uš preešk-chū. Tā wjadšiga ispratie un eestats šchabedriškājās atteezišās, no iſkatas fainneeziškās weenības waditajeem un darbīneekem; kadehš plaschš jehdšeens par kopdarbību wjadšigs iſweenam šchabedriškās dšihwes aſtiwam dalībnee-

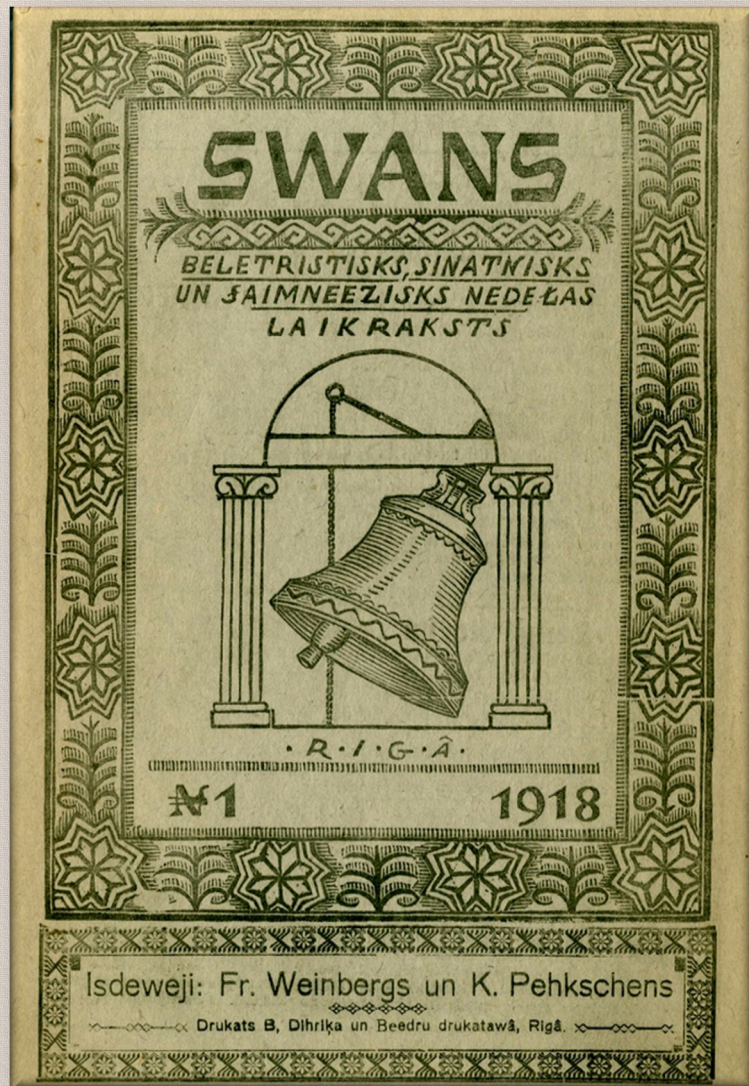
Savienība – 1918. Rakstu un ziņojumu krājums par kopdarbību. Iznāca reizi mēnesī.

Izdots un iespiests Valkā.

Redaktors E. Laursons.

Izdevējs centrālā sav-ba "Konzums".

Padomju varai nodibinoties Latvijā, žurnālu pārtrauca izdot.

Zvans – 1918. Beletristisks, zinātnisks un saimniecisks nedēļas žurnāls.

Izdots un iespiests Rīgā.

Redaktors F. Veinbergs.

Izdevējs F. Veinbergs un K. Pēkšēns.

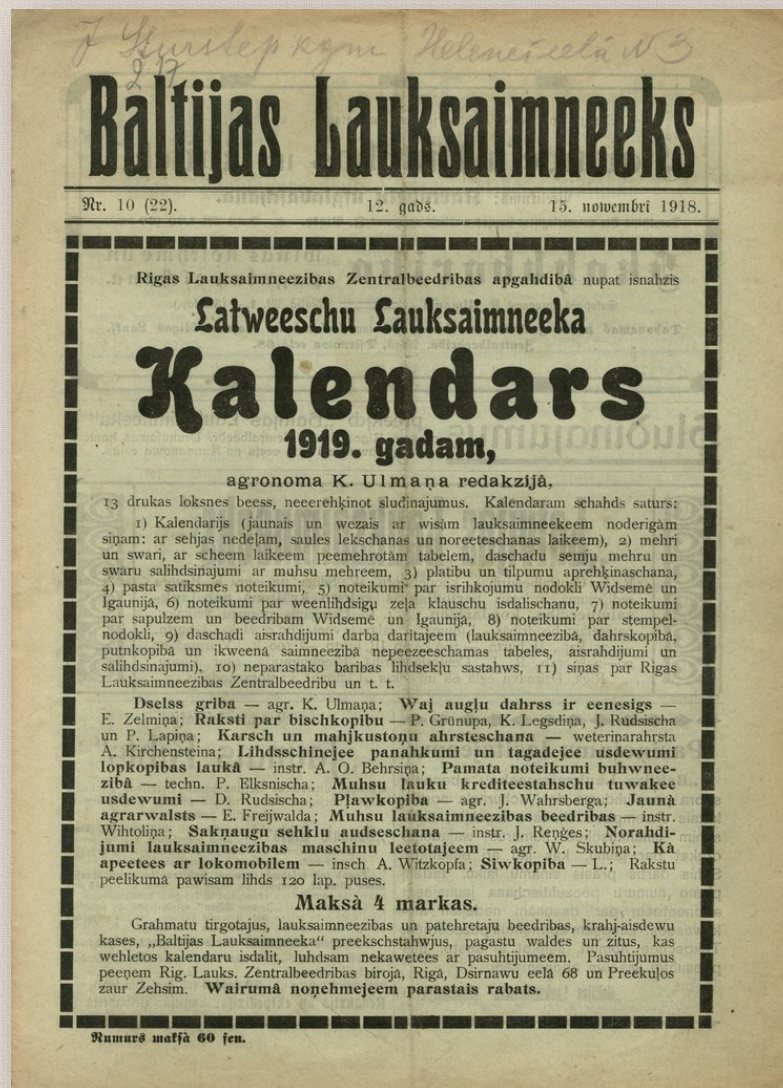

Ērmi Tīrumā – 1918.-1919. Pilns nosaukums – Nākat, laudis, skatīties, kādi ērmi tīrumā! Iznāca neregulāri.

Izdots un iespiests Valmierā.

Redaktors A. Nonims [Augusts Melnalksnis].

Izdevējs sabiedrība "Spītņieks".

Latvijas Lauksaimnieks – 1917.-1918. Žurnāls par lauksaimniecību, kopdarbību, pašvaldību, tautsaimniecību un citiem jautājumiem. Iznāca neregulāri.

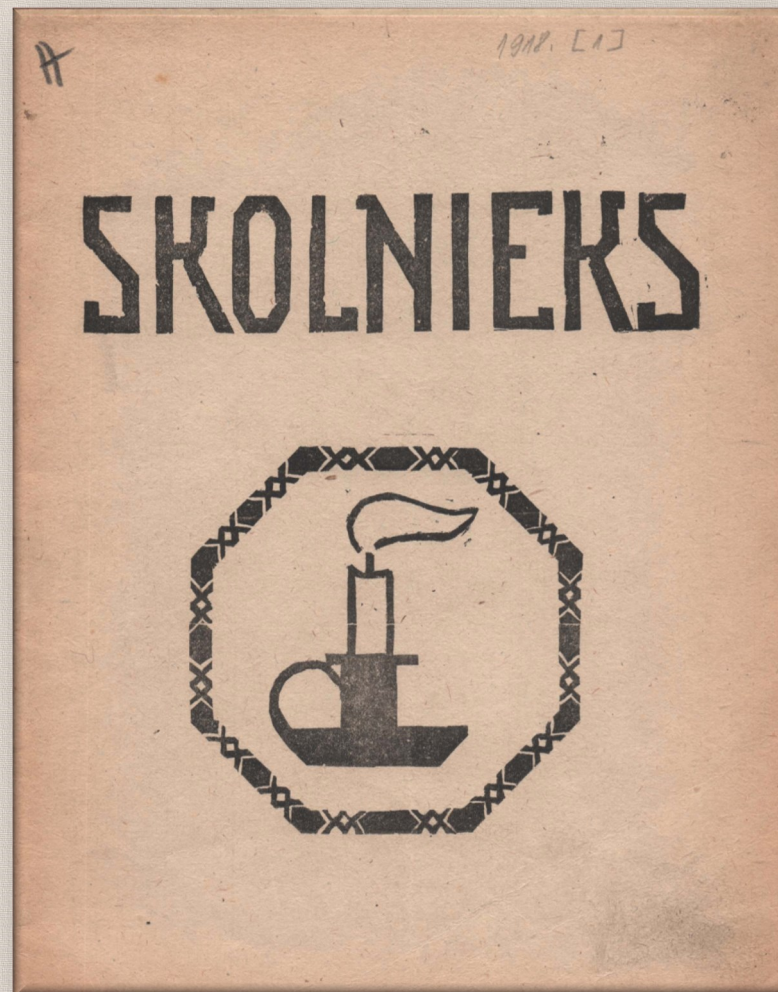
Izdots Valkā.

Iespiests Cēsīs, Valmierā, Valkā.

Redaktors V. Siliņš un E. Bauers.

Izdevējs Rīgas Lauksaimniecības centrālbiroja.

Iznāca žurnāla "Baltijas Lauksaimnieks" pārtraukuma laikā.

Skolnieks – 1918. Smiltenes virsreālskolas audzēkņu izdevums.

Izdots Smiltēnē.

Iespiests Valmierā.

Izdevējs Smiltenes virsreālskolas audzēkņi

SATURA RĀDĪTĀJS

IZVĒLIES

1. [1918. GADS](#)
2. [AIZKULISES](#)
3. [ARHITEKTŪRA. DIZAINS](#)
4. [BĒRNI. JAUNATNE](#)
5. [BIBLIOTĒKU ZINĀTNE. BIBLIOGRĀFIJA.
GRĀMATRŪPNIECĪBA. STENOGRĀFIJA. DABA](#)
6. [EKONOMIKA](#)
7. [FILOZOFIJA. PSIHOLOGIJA. ASTROLOGIJA](#)
8. [GAIDAS. SKAUTI. MAZPULKI](#)
9. [HUMORS](#)
10. [ILUSTRĒTI NEDĒĻAS ŽURNĀLI](#)
11. [IZGLĪTĪBA](#)
12. [JŪRNICĪBA. ZVEJNICĪBA](#)
13. [KOLEKCIONĒŠANA. FILATĒLIJA](#)
14. [KRUSTVĀRDU MĪKLAS](#)
15. [LATVIJAS UNIVERSITĀTE](#)
16. [LAUKSAIMNIECĪBA. MEŽSAIMNIECĪBA](#)
17. [LITERATŪRA](#)
18. [MĀJAS SERVISA ŽURNĀLI
\(AMATNIECĪBA. MĀJTURĪBA. ROKDARBI\)](#)
19. [MĀKSLA. MŪZIKA](#)
20. [MEDICĪNA](#)
21. [MILITĀRI SABIEDRISKI ŽURNĀLI](#)
22. [NOZARU ŽURNĀLI](#)
23. [RELIGIJA](#)
24. [SABIEDRISKI POLITISKĀS ZINĀTNES](#)
25. [SIEVIETĒM. MODE](#)
26. [SKOLU ŽURNĀLI](#)
27. [SPORTS. MEDĪBAS. MAKŠĶERĒŠANA](#)
28. [TEĀTRIS. KINO. FOTO](#)
29. [TIESĪBAS. JURISPRUDENCE](#)
30. [TRANSPORTS. SATIKSME. AUTO](#)
31. [TŪRISMS](#)
32. [UNIVERSĀLA SATURA ŽURNĀLI](#)
33. [VĒSTURE. ĢEOGRĀFIJA](#)
34. [VĪRIEŠIEM](#)
35. [ZINĀTNE UN TEHNIKA](#)